

ביאורי מושגים - בעמוד הבא

פסחים יז: (הנקודתיים 18) עד יט. (4 מהסוף) הסיכום של דף יז-יח: נמצא בעמוד זה, רוב הסיכום של דף יט. - נמצא בעמוד השני

לא ברור עד כמה ר' יהודה חזר בו:

הגמרא מסתפקת האם לפי ר"י משקים מטמאים אוכלים מהתורה או מדרבנן?

נסיון דיוק שנכשל:
הברייתא קובעת שמי חטאת במעי בהמה שחווטה לא מטמאים - מכאן שמשקים מטמאים אוכלים רק מדרבנן ולכן במעי פרה לא גזרו.

הדחיות לנסיין:
א. ייתכן שהדיון שם הוא רק על טומאה חמורה של מי חטאת אבל טומאה קלה אכן קיימת.
ב. ייתכן שהמשקים לא מטמאים כיוון שהם סרוחים ובטל מהם שם משקה.

הנחת היסוד של הגמרא:
ר' יהודה סובר שמהתורה משקים מטמאים כלים ואוכל (כך מדויק מהברייתא).

דחיה להנחת היסוד - הברייתא קובעת ש:
כלים שנטמאו מצידם החיצוני:
אם נטמאו משרץ - גם הצד הפנימי טמא
אם נטמאו ממשקים - הצד הפנימי טהור

יש הבדל בין משקים לשרץ - מכאן שמהתורה משקים לא מטמאים כלים.

מסקנת הגמרא:
ר' יהודה חזר בו ולמסקנה הוא סובר שמהתורה משקים לא מטמאים כלים

ר' יוסי מהתורה משקים מטמאים אוכלים

המקור לשיטה זו הוא שיטת ר"ע במדרש הפסוקים שבפרשת 'שמיני' 'כל אוכל... יטמא' - קוראים יטמא ומכך דורשים שאוכל לא מטמא אוכל, דורשים יטמא ומכך דורשים שיש חפץ כלשהו שאוכל מטמא.

אין יודעים שהחפץ שאוכל מטמא הוא משקה

הנחה א': אוכל לא מטמא אוכל.
הנחה ב': משקה חמור מאוכל - משקה מקבל טומאה בלי הכשר, בניגוד לאוכל.
הנחה ג': משקה לא מטמא כלי - (נלמד בהמשך)
מסקנה מהנחות ב' וג': ק"ו שאוכל לא מטמא כלי.

מסקנה סופית: כיוון שאוכל אמור לטמא משהו, וכיוון ששללנו את האפשרויות שהוא יטמא אוכל או כלים נשאר להסיק שאוכל מטמא משקה.

ר' יוסי מסיקה שר' יוסי אמר את דבריו לפי שיטת רבו, ר' עקיבא, אבל הוא עצמו חשב אחרת. (הסבר מורחב לכך בעמוד הבא).

שאלה: על משקים שנטמאו משרץ לא ניתן ליישם את הק"ו הנ"ל? תשובה: דין משקים שנגעו בשרץ נלמד בק"ו ממשקים שנטמאו מכלי. ודין לבא מן הדין וכו'.

אין יודעים שהחפץ שמשקה מטמא הוא אוכל

הנחה א': משקה לא מטמא משקה (נלמד מהפסוק עצמו).
הנחה ב': כלי לא מטמא כלי - (נלמד בהמשך).
מסקנה מהנחה ב': הכלי שטימא את המשקה לא מצליח לטמא כלי, ק"ו שהמשקה עצמו לא יטמא כלי.
מסקנה סופית: כיוון שמשקה אמור לטמא משהו, וכיוון ששללנו את האפשרות שהוא יטמא משקה או כלים נשאר להסיק שמשקה מטמא אוכל.

ביאורי מושגים

טבול יום - אדם טמא שטבל לטהרתו נטהר חלקית מיד עם הטבילה. עם זאת עד הערב הוא לא טהור לגמרי ומעמדו מוגדר כטבול יום - מעמד המקביל ל'שני לטומאה'. לכן הוא אסור באכילת תרומה וקודש ואם הוא ייגע בתרומה היא תהפוך לשלישי לטומאה.

מחוסר כפרה - ישנם ארבעה אנשים שתהליך טהרתם מלווה לא רק בטבילה אלא גם בקרבן. ארבעה אלו הם זב, זבה, מצורע ויולדת. אחרי שטבלו אנשים אלו הם מוגדרים בטבולי יום, אחרי ששקעה החמה הם כבר לא טבולי יום אבל יש להם מעמד ייחודי - 'מחוסרי כפרה' - מעמד המקביל לשלישי לטומאה. אסור להם לאכול קודש ואם הם נוגעים בקודש הוא הופך להיות רביעי לקודש.

רבא: ר"ע ור' יוסי חלוקים זה על זה.

הסבר לדברי רבא:

אם ר"ע או ר' יוסי היו מאמצים את דברי התנא השני אזי:

בחולין - יש שלישי לטומאה (כך סבר ר"ע)

בתרומה - יש רביעי לטומאה (לפי ר' יוסי יש בתרומה מדרגה נוספת על פני חולין הנלמדת מטבול יום)

בקודש - יש חמישי לטומאה (לפי ר' יוסי יש בקודש מדרגה נוספת על פני תרומה הנלמדת ממחוסר כיפורים)

שיטת ר"ע בדרגות טומאה:

בחולין: יש מעמד של שלישי לטומאה

שיטת ר' יוסי בדרגות טומאה:

בתרומה: יש מעמד של שלישי לטומאה - הוא נלמד מטבול יום.

בקודש: יש מעמד של שלישי לטומאה - הוא נלמד בק"ו מתרומה
יש מעמד של רביעי לטומאה - הוא נלמד ממחוסר כיפורים

מצאנו מפורש בברייתות שגם לפי ר' יוסי וגם לפי ר"ע יש רק רביעי לקודש ולא יותר.

המשנה בחגיגה: חתיכות קדשים נפרדות הנמצאות בכלי אחד - נחשבות כחידה אחת לענין טומאה.

ר"ע: דין זה הוא מדרבנן (כך דייקה בדבריו הגמרא).

ר' חנין: דין זה הוא מהתורה ('כף אחת... מלאה קטורת' - כל מה שיש בכף הוא אחד).